

Ko bi le napol toliko morja na zemlji bilo, kakor ga je, bi se moglo tudi le na pol toliko soparov zbirati. Tedaj bi tudi toliko rek ne imeli, in suha zemlja bi se ne mogla dovolj namakati. Zakaj obilost soparov, ki se iz morja zbirajo, je v natančni razmeri s poveršjem morja, iz katerega se vzdigujejo, in z vročino, ki jih napravlja. Prav modro je tedaj, da je Stvarnik morje dovolj veliko stvaril, da lahko toliko soparov daja, kolikor jih je k namakanju zemlje treba. To pa bi ne bilo mogoče, če bi morje manjši prostor obseglo.

Morje je tedaj v občno hranišče vode napravljeno, da sonce tako obilo soparov iz njega združi, ki potem ko dež na zemljo padajo, ali pa, ko se verh hribov zgosté, studenci postajajo, iz katerih potoki in reke izvirajo. — Ko bi tedaj obsežje morja manjše bilo, bi bile puščave in suhe okrajne veliko večje, ker bi potem manj dežja na zemljo padalo, in ker bi manj rek bilo.

In kje bi bile dobrote, ki jih tergovina in kupčija ljudem donaša, ko bi velicega zbirališča vode ne bilo? Modri Stvarnik ni imel nikdar namena, da naj bi kakšen del zemlje od vsih družih popolnoma ločen bil; temuč je hotel, da naj med narodi in ljudstvi zemlje nekakšna zaveza in vzajemnost obstoji. Zato je tu in tam velike morja razprostoril, da ljudje s tistimi, ki v daljnih deželah stanujejo, v zavezo stopiti zamorejo. Kako bi mi vse svoje potrebsine in vse blago dobivali, ko bi le s konji in vozmí po-nj hodili? Kako bi mogla kupčija obstati, ko bi nam brodnarstvo nar ložejše poti do nje ne odpiralo?

Jasna kot beli dan je tedaj tudi v napravi morja neskončna dobrotljivost Božja.

Ozir po svetu.

Eno uro pri Kničaninu.

(Dalje.)

Po kratkem molčanju, ko je Kničanin pismice, ki sem mu ga v svoje priporočilo prinesel, še enkrat v roke vzel in v njem menda verstico začital, da nisem iz gole zijaosti k njemu prišel, povzame prijazni pa ponosni general sopet besedo ter pravi: „Evo! piše se mi, da poznate zgodovino Serbov in naše pesmi, in da želite tudi mesta naših bojišč viditi. Po tem takem Vas smem še posebno pozdravljati kot prijatla našega naroda“.

Sedaj mu začenjam pripovedovati, kako je Talvini prevod serbskih junaških pesem željo v meni vnel, se soznaniti z jezikom, zgodovino in običaji junaškega in skoz in skoz izvirnega naroda, ki čeravno v sercu Europe stanuje, je vendar Nemcom tako malo znan, da celó imenitni zgodovinarji kakor Rotteck, Becker, Schlosser in drugi malo več ko nič od njega povedati vejo, — še bolj pa kot Talvini prevod je eden naj slavnisih nemških učenih mož (Grimm), ki narodske serbske pesmi visoko ceni, željo v meni vžgal potovati v deželo, kjer se prepevajo tako krasne, tako veličastne pesmi“.

„Pesmi, pesmi!“ mi seže Kničanin v besedo. „Pač čudno je, da le našim pesmam, ne pa našim delom se slava poje. Vendar moram tudi jaz reči, da smo narodnim svojim pesmam veliko hvalo dolžni. Naše pesmi nam niso le sercalo preteklih časov, temuč tudi sedanjosti in prihodnosti naše. Kar danes učini en Serb, to popeva jutér že drug Serb. Pesmi in dela se stekajo pri nas Serbih v eno. Tega, prijatel, bi se bili lahko stokrat prepričali v vojskah naših. In to je, kar nadušuje in unema naše vodnike in naše vojake tako, da so dopernašali dela, s kakoršnimi se le malo družih junakov ponositi zamore. Poznate li zgodovino Kraljevića Marka?“

„Da!“ mu odgovorim.

„Evo! tako poznate celo zgodovino serbskega naroda, in po ti poznate tudi serbski narod sam. Prav za prav mi nimamo nove, pa tudi ne stare zgodovine: naša zgodovina, naši boji se v enomer le ponavljajo; kar so naši očetje doveršili, je novo, ako njih dela primerjate z našimi, — in kar mi počenjamo, je staro, ako se spomnite Dušana, Lazara, Marka. Ti so hotli rešiti serbski narod ptujega jarma, in mi ravno to hočemo. Njim ni po sreči izšlo — spomnite se Kosovega polja! — nam je le deloma obveljalo. O tem, kar nam ni bilo mogoče, si morajo prizadevati naši otroci in vnuki, da se izpolne pesem Kraljevića Marka!“

V tem ploskne Kničanin z rokama, in hipoma pri-teče strežaj. Kničanin mu pomigne, ki razumivši pomig sopet berž odide.

„Poznate li Vuka?“ govori Kničanin dalje.

„Da ga poznam!“ mu odgovorim in povém, koliko hvale sem neprecenljivi njegovi zbirki narodnih serbskih pesem dolžan. Kničanin ni mogel dosto besed najti, povzdigniti zasluge Vuk Štefanovičove, pa tudi mene ne prehvaliti zato, da se nisem truda vstrašil naučiti se serbskega jezika, ki se ne uči v učilnicah tako pogostoma kakor nemški ali francozki jezik. — Kničanin govori le serbski, in razun turškega ne razume nobenega drugega. Po rodovini svoji se Kničanin piše Štefan Petrovič, po rojstnem kraju si je pridjal imé Kničanin. To je pri Serbih navadno, kakor je bila nekda pri Rimcih in Germanih; tak pridevek pa ne pomeni, kakor je pozneje pri Nemcih obveljalo, žlahnega stanú. Pri Serbih, kakor pri starih Slovanih sploh, ni plemenitnikov (žlagne gospóde). V mladosti se je vedel kakor drugi pozneje sloveči in mogočni Serbi, kakor Kara Gjorgje (černi Juri), kakor Miloš, sin pastirja Obrena. Bistri um Kničaninov je začel kmalo sloveti po domovini njegovi; izverstne lastnosti duha in telesa njegovega so mu kmalo odperle pot do kneza Miloša Obrenovića, s katerim je leta 1837 v Carigrad šel, ko je ta sultana obiskal. Po povratku iz Carigrada je bil „treski načalnik“ (okrajni poglavar) izvoljen, pa od te časti je bil spet odstavljen, ker ni deržal z mladim knezom Mihaelom, ki je po odstavi starega kneza serbski prestol posedel. Zapustil je takrat svojo domovino in se podal v Carigrad. Ko je pa v letu 1842 tudi knez Mihael s prestola prognan bil, in je njegov tadajni adjutant Aleksander Karagjorgjević, sin Černega Jurja, in sedanji knez na prestol serbski povzdignjen bil, se je Kničanin spet vernil v Serbijo, in je stopil v starašinstvo. Ko pa se je poslednja prekucija na Ogerskem vnela in so se austrijski Serbi vzdignili zoper Madžare, se je na skupčini v Kragujevacu odpovedal starašinstvu in se podal v Bačko in Banat, kjer je na čelu serbskih prostovoljcev deloma samostojno, deloma združen s Stratimirovičem in pozneje z austrijskimi generali se vojskoval zoper Madžare. Brez politične in brez vojaške izomike se je glasovito obnašal na polji politike in na bojišču. Izverstna bistrumnost mu je nadomestovala sama po sebi vse to, kar se drugi le po dolgem trudu naučijo.

V tem stopi strežaj spet v sobo in prinese v kozarcih hladne vode, pa še nekaj družega, kar na prvi pogled nisem mogel spoznati. (Konec sledí.)

Zakladi turških sultanov.

Iz zakladov turških carov — beremo v neki knjigi — bi se zamogle kraljestva nakupiti. Zlato in srebro, ki ga dobiva sultan od dežele in daril ptujih poslancov, se nabira čez leto v mošnje, ki se zlagajo v truge, ktere sultan sam zapečati, s posebno številko zaznamova in v hram postaviti dá. Po smerti vsacega sultana se hram pod njegovim vladarstvom nakupičenega dnarja zaklene in nad njim z zlatimi čerkami napis napravi: „Tu

leži zaklad sultana — —“. Ti zakladi se smejo le o velicah stiskah načeti; pred se te mošnje ne odprejo. Ne vémo, kako sedaj stoji s sultanovimi zakladi; menda se še niso odperli; to pa je gotovo, da je dnarni velikaš Rothschild unidan, ko so njegovo pripomoč za turške potrebe naprosili, turško carstvo primerjal „s počenim loncom; kdor ga vzdigne, mu ostanejo le čepine v rokah“.

Kratkočasne berilo.

Pametna sodba.

(Po Vuku Štefanović-u.)

V Sarajevu na Turškem zgubil je neki žid (jud) zašito mošnjo dnarja. On izpošlje glasnika in obeta sto grošev temu, ki jo bode našel. Glasnik hodi po ulicah in viče, kar zagleda kmeta, ki je mošnjo nesel. „He, tergovec, morebiti so to dnarji, ki si jih zgubil.“ Žid, poln veselja, popade mošnjo, jo odpara in začne dnarje šteti; ali na enkrat mu se premeni radost v žalost, ko pomisli, da mora sto grošev temu dati, ki jih je našel; zato začne misliti, kako da bi mu jih ne dal. Preštevši tedaj dnar, reče kmetu: „Ti si tedaj, pobratim! sto grošev že vzel, ker je v mošnji osem sto grošev bilo, zdaj pa jih je samo sedem sto? Prav si storil, hvala ti!“

Siromak se vstraši, ko to zasliši, in bolj ga je žalila beda, kot obljubljenih sto grošev; jame se tedaj rotiti, da se on dnarja še dotaknil ni, temuč da ga je prinesel, kakor ga je našel; ali žid ostane pri svojem. Tako se malo po malem razpreta in oba morata h kadiju (turškemu sodniku) na razsodbo. Ko sta obadva prisegla: žid, da je v mošnji bilo 8 stotink grošev, in zdaj jih je samo 700; kmet pa, da se dnarjev še dotaknil ni, temuč, da jih je tako prinesel, kakor jih je našel, jim modri kadija, spoznavši, kaj da je in kako je, razsodi takole: Vi dva imata oba prav; ti, tergovec, zgubil si osem sto grošev, in ti, kmet, našel si samo sedem sto; tedaj niso ti dnarji tega trgovca, ampak nekega drugega. Ti, kmet, vzemi tedaj te dnarje domú, in jih shrani, dokler ne pride tisti, ki je zgubil samo sedem sto grošev; — ti pa, tergovec, čakaj, dokler se ne oglasi kdo, ki je našel osem sto grošev.“

Br.

Dekleta in ure.

Nečimerne, nališpane dekleta so kakor ure v zvonikih, ozremo se scer včasih na-nje ali v hišo jih nečemo; — zale dekleta pa brez razuma so kakor glasbine ure, človek se jih kmalo naveliča; — jezične dekleta so kakor buče ure, poslušamo jih, ker moramo, pa vedno neradi; — razumne dekleta so kakor ponavljajoče ure, ker se takrat glasé, kadar sami želimo; — svojevolske dekleta so kakor solnčne ure, doma v senci ne veljajo nič; — tihe, marljive, pobožne dekleta so kakor zvezdarske ure — one grejo naj bolj prav.

Novičar iz austrijskih krajev.

Xo. Iz Ormuža na Štajarskem. Davnej že se sicer pridni dopisnik iz južno-izhodnega Štajarja v naših „Novicah“ ni oglasil; častiti čitatelji ne bojo vedili, kaj je to. Ali deloma malo posebnih novic, deloma malo časa in marsikaka nezgoda, ki človeka zadene, overa včasih tudi pridnega pisatelja. Danes pa sem se vsedel k daljšemu pisanju.

Željno željno dočakujejo rodovitnega leta poljanci na spodnjem dravskem in murskem polju, katerim so tri slabe letine zaporedoma vse kište tako izpraznile, da tudi premožni kmetje morajo za živež žita kupovati; tudi zadnja zaloga žlahnega lutomerškega vina, ki je

še ostala od lanske jeseni, se spravlja v dnar, poravnati mnogotere odrajtvila. Kakošen je stan našega polja in vinogradov? bote vprašali. Zima in pozneje huda suša, potem spet mraz so zaterle mnogo ozimine, tako da rež in pšenica, naš poglavitni pridelek, večidel kaj redko stojite; na nekterih ogonih bi lahko vse bilke soštel; obilni pohlevni dež pa je to, česar zima ni vzela, krepko pospešil, da dobro kaže; tudi senožeti so se močno popravile. Oves in ječmen (obéh se pri nas manj prideluje) stojita lepo, tudi koruza obeta dobro letino. Nogradi naši že lepo zelené, al grojzdja na njih je celo malo viditi, ker so terte, posebno tiste, ki jih je lani toča pobila, zlo pozeble. Bog le obvari mile gorice naše tistega zla, ktero je le predobro znano pod imenom tertje bolezní! Sadne drevesa, lani v nekterih krajih po gosencah popolnoma objedene, nektore tudi zavolj večletne rodovitnosti so tako oslabele, da še letos celó cvesti niso mogle, posebno jablane in hruške so redko kje cvéle; bolje ob cvetju so se obnašale češnje, višnje, orehi in tam pa tam tudi češplje. Tudi letos je bilo snednic na sadnem drevju dosto viditi; kdor je lani pridno oberal svoje drevesa in jih tudi letos trebil požrešnega merčesa, bo prejel plačilo v boljšem pridelku za trud svoj. — Zgodaj se že letos prikazujejo pri nas hude vremena; 17. t. m. smo že točo imeli, pa več kakor toča je škodovala huda ploha v 2 farah (v Svetjah in pri sv. Miklavžu), ker je z bregov poplaknila vso rodovitno parst, doline nasula s čevelj debelim blatom, in kmetom žugala povodinj.

Potajočemu po južno-izhodnem Štajarskem, nekdanjem oddelku stare Panonije, kjer je v starih časih obilo mogočnega hrastja z redivno žirovino bilo, se milo zdí viditi, da kmalo ne bo nobenega sledú več od nekdanjih gojzdov, v katerih so se redile velike čede prešičev, ki so s svinino in slanino previdevale ne le domače, temuč tudi daljne Rimljane, ki so ju dobro plačevali. Hrast za hrastom pada pod nemilo sekiro dobičkarije, tako, da nasledniki naši ne bojo uganili več: od kod imena nekterih krajev, ki se zovejo Hrastje, Hrastovec, Logarovci itd. Pol ure zunaj Lutomera med Cvenom, Pristavo in Stročavesjo stoji velik hrastov gojzd, Ciperbajn imenovan. Tega gojzda, ki je lastnina Braneškega grada, je bila cela okolica vesela, ker jo v njem od nekdanj za majhen denar obilo žirovine imela, — al tega vžitka bo kmalo konec. Mogočni velikanski hrasti — žive priče, kako varčni so naši stari očaki z gojzdi bili — seka enega za drugim sebična špekulacija, da gré les v Terst za — ptuje barke. Komaj tretji del hrastja še stoji — pa Bog vé, kako dolgo bo še te ostanek stal!

(Konec sledí.)

Iz Tersta 26. maja. Ker že dolgo niso „Novice“ nič omenile, kako se počuti naš toliko čislani Koseski, bo gotovo vsim bravcem ljubo o tem kaj zvediti. Nasledki bolezní, dolge in hude, ktera je slavnega moža tako ljuto zadela, se od dné do dné bolj, pa se vé da, kar drugači ne more biti, počasi zgublja, da mu je vedno bolje. Bistremu umu in krepkemu duhu njegovemu ni mogla nemila bolezen celó nič škodovati; njegove dušne lastnosti niso celó nič omamljene, ampak krepke so, kakor so bile pred boleznijo; — z veselím upom zamoremo sedaj reči, da tudi telesna moč popred tako čverstega moža se bo sopet povernila. Čez nektore tedne se bo zopet podal na Laško v Abbano v toplice. Da bi ga nam kmali popolnoma okrepčale! — Kdo bi bil mislil še pred dvema letoma, da bomo mi Teržacani, v sredi tako lepih in plodonosnih nogradov, vino — ne predobro — po 56 krajc. bokal pili! In vendar nam se zdaj taka godí. Dragina taka je nasledek tertje bolezní; Bog nas je obvari letos! Okoli Vidma se zopet kaže; v okolici naši še, hvala Bogu, nič nismo čuli od nje.